

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

จากสภาพความเป็นจริงในยุคโลกาภิวัตน์กระแสโลกกำลังนำพาประชาชาติสู่ความพินาศ เพราะบางคนคิดว่าศาสนาเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความยุ่งยากในการดำเนินชีวิต ศาสนาเป็นสิ่งที่ขัดขวางความเจริญก้าวหน้า ดังนั้นพวกเขาจึงเรียกร้องให้แยกนุรุษศาสนาจากเวทีการเมือง และทุกศาสนากำลังเผชิญกับการถูกมองข้ามและประณามว่า การปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนานั้นเป็นสิ่งที่ล้าสมัย แท้จริงแล้วอิสลามเป็นศาสนาที่เรียกร้องให้ปวงสากลโลกสู่เวทีการเมืองที่ใสสะอาดบริสุทธิ์ สู่ธรรมนูญอันอมตะพิทักษ์ความยุติธรรมให้กับผู้ที่ยึดปฏิบัติเสมอ พระองค์อัลลอฮ์ (1) ﷺ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَبَكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ

لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾ (النساء : 105)

ความว่า : “แท้จริง เราได้ประทานคัมภีร์ลงมาแก่เจ้าเป็นความจริง เพื่อเจ้าจะได้ตัดสินระหว่างผู้คน ด้วยสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ให้เจ้ารู้เห็น และเจ้าจงอย่าเป็นผู้เถียงแก่ให้แก่ผู้บิดพริ้วทั้งหลาย” (อัน-นีสอาฮ์ : 105)

อายะฮ์ (2) ดังกล่าวบ่งถึงอัลกุรอาน (3) เป็นธรรมนูญที่ใช้ในการตัดสินคดีต่างๆที่

(1) อัลลอฮ์ คือ วิสามัญนามของพระผู้เป็นเจ้า ผู้ทรงสร้างโลกนี้และสรรพสิ่งทั้งปวงบนโลกนี้ ผู้ทรงเอกะ ทรงมีความสามารถยิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมอยู่ใต้พระบัญชาและอำนาจบันดาลของพระองค์ทั้งสิ้น มนุษย์ทุกคนเป็นป่าวของพระองค์ที่ต้องเคารพภักดีแต่ผู้เดียว

(2) อายะฮ์ หมายถึง คำตรัสของพระองค์อัลลอฮ์ที่ได้บันทึกในอัลกุรอานคำหนึ่ง ประโยคหนึ่ง หรือหลายประโยคเรียกเป็นหนึ่งอายะฮ์ ซึ่งในกุรอานมีทั้งหมด 6,666 อายะฮ์

(3) อัลกุรอาน คือ พระมหาคัมภีร์ที่พระองค์อัลลอฮ์ประทานแก่ท่านเราะฮ์มะฮ์มุด ﷺ มีการสืบทอดจากท่าน

เกิดขึ้น และพระองค์ได้ทรงกำชับให้ท่านเราะสุล⁽⁴⁾ ﷺ ตัดสินคดีอย่างเป็นธรรมโดยไม่มีการบิดเบือน ถึงแม้ว่าผู้ที่กระทำความผิดจะเป็นลูกหลานที่มีเชื้อสายวงศ์ตระกูลของท่านเอง

ลักษณะพิเศษของเจตนารมณ์แห่งกฎหมายอิสลามคือการตระหนักถึงหลักประกันอันเป็นคุณประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติ และเพื่อปกป้องพวกเขาจากสิ่งที่เป็นโทษทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 ระดับดังนี้

1. หลักประกันขั้นพื้นฐาน (الضروريات) เป็นการแสดงถึงการให้ความสำคัญของโครงสร้างขั้นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์โดยได้เน้นย้ำในการเสนอหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ที่ควรจะได้รับดูแลอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อสวัสดิการที่พึงจะได้รับในโลกนี้และโลกหน้า หากมีความบกพร่องเกิดขึ้นในขั้นนี้จะทำให้เกิดความยุ่งเหยิงโกลาหลในสังคมโลกนี้และเป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ที่ชัดเจน (الحسran المبین) ของมวลมนุษยชาติในโลกหน้า หลักประกันในขั้นนี้มี 5 ประการ คือ (Ibrāhīm Mūsā , n.d. : 2/10)

- ความมั่นคงด้านศาสนา (حفظ الدين) โดยบัญญัติให้ทำพิธีฮัจญ์ และได้กำหนดกฎเกณฑ์เพื่อรักษาฮัจญ์ให้ยืนหยัดได้ด้วยการกำหนดให้มีการญิฮาด⁽⁵⁾ และบทลงโทษสำหรับผู้ทรยศ⁽⁶⁾

- ความมั่นคงด้านชีวิต (حفظ النفس) โดยกำหนดให้มีการสมรส และห้ามไม่ให้กระทำการที่ทำให้เกิดความเสียหายถึงแก่ชีวิต

- ความมั่นคงด้านการสืบสายพันธุ์ (حفظ النسل) ส่งเสริมให้มีการแต่งงาน และ

เราะสุล ﷺ มายังเราอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการคลุมเครือ (Abd.Karīm Zaidān, 1995 : 155)

(⁴) เราะสุล คือ ศาสนทูต หมายถึง ผู้ที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงโปรดปรานคัดเลือกให้มีหน้าที่เผยแพร่ศาสนาให้แก่ประชาชาติทั้งปวงได้รู้ทั่วกัน และได้ประทานคัมภีร์ ซึ่งเป็นบทบัญญัติของพระองค์อัลลอฮ์ ตำแหน่งของเราะสุลสูงกว่าตำแหน่งของนบี กล่าวคือ นบีเป็นสับเซตของเราะสุล ดังนั้น นบีมีมากกว่าเราะสุล และเราะสุลที่ได้กล่าวในอัลกุรอานมีจำนวน 25 ท่านเท่านั้น เราะสุลคนแรก คือ ท่านอาดัมและคนสุดท้ายคือ ศาสนทูตมุฮัมมัด ﷺ

(⁵) ญิฮาด คือ การทุ่มเทสรรพกำลังและความพยายามอย่างสุดความสามารถเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่อัลลอฮ์ทรงโปรดปราน และการขจัดสิ่งที่ไม่ดีออกจากสังคม (Abd.Karīm Zaidān,1987:272) การญิฮาดในความหมายข้างต้น ครอบคลุมถึงการปฏิบัติ ภารกิจต่างๆ ของมุสลิมที่ต้องใช้ความอดทน ความพยายาม ตลอดจนการทำสงคราม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเชิดชูศาสนาของอัลลอฮ์ ด้วยเหตุดังกล่าวคำว่าญิฮาด จึงมักเอ่ยควบคู่กับคำว่า ฟิซะฮิลลิลลาฮ (في سبيل الله) แปลว่าในหนทางของอัลลอฮ์เสมอ

(⁶) มุรตัด คือ ผู้ที่เปลี่ยนการนับถือศาสนาจากศาสนาอิสลามเป็นศาสนาอื่น

ห้ามมิให้กระทำผิดประเวณี การละเมิดทางเพศ เป็นต้น

- ความมั่นคงด้านทรัพย์สิน (حفظ المال) ส่งเสริมให้มีการซื้อขาย และห้ามมิให้เอาทรัพย์สินผู้อื่นโดยมิชอบ เช่น ปล้น ขโมย รับริบา เป็นต้น

- ความมั่นคงด้านสติปัญญา (حفظ العقل) โดยการห้ามดื่มสุรา ยาเสพติดและของมีเมาทุกชนิด

2. หลักประกันระดับความต้องการ (الحاجيات)

ระดับนี้เป็นระดับที่ได้พัฒนามาจากหลักประกันพื้นฐาน กล่าวคือ การพัฒนาไปสู่แนวคิดในการอำนวยความสะดวกและขจัดปัดเป่าปัญหาความยุ่งยากทั้งปวง เจตนารมณ์ของกฎหมายอิสลามในระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างพอเพียง เช่น การอนุญาตให้ล่าสัตว์ การรับประทานอาหารที่ทะเลาะ การยืมเงิน การซื้อขายล่วงหน้า เป็นต้น

3. หลักประกันระดับเสริมแต่ง (التحسينيات)

เจตนารมณ์แห่งกฎหมายอิสลามในระดับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสมบูรณ์ในหลักประกันความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อเติมเต็มความต้องการที่พัฒนามาจากระดับที่ 1 และ 2 ดังนั้นมนุษย์ได้รับการพัฒนาตามลำดับขั้น ซึ่งทำให้หลักประกันความมั่นคงของแต่ละปัจเจกบุคคลนั้นมีความสมบูรณ์ บูรณาการอย่างต่อเนื่อง เช่น การที่อิสลามอนุญาตให้มุสลิมใช้สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ การรับประทานอาหารที่เอร็ดอร่อย การดื่มน้ำนม การสวมเสื้อผ้าที่สวยงาม เป็นต้น

หลักประกันทั้งสามได้ถูกบัญญัติโดยอัลกุรอานและอัลหะดีษ⁽⁷⁾ ดังนั้นสามารถเข้าใจได้ว่ากฎแห่งการบัญญัติในอิสลามจะพบว่า อิสลามเป็นศาสนาที่นำเสนอทางออกจากวิกฤตเสมอ อิสลามได้ห้ามจากการละเมิดทางเพศแต่อิสลามได้ให้ทางออกโดยอนุมัติส่งเสริมให้มีการแต่งงาน อิสลามห้ามการริบาแต่ให้ทางออกโดยการค้าขาย อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

(... وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا... ﴿٢٧٥﴾ (البقرة : من آية 275)

ความว่า : “และอัลลอฮ์ทรงอนุมัติการค้าขาย และทรงห้ามการรับริบา...”
(อัลบะเกาะเราะฮฺ : ส่วนหนึ่งของอายะฮฺ 275)

(7) หะดีษ หมายถึง ทุกๆสิ่งทีพาดพิงถึงท่านเราะฮูล แม้จะเป็นคำพูด การกระทำและการยอมรับของท่าน (Ahmad Muhammad Shākir, 1408h. :21)

ทุกประชาชาติเชื่อและศรัทธาว่าระบบบริบาเป็นระบบที่อยู่ดิชธรรม และเป็นโรคร้ายที่เรื้อรังมานาน ทำให้สังคมต้องเสื่อมเสียตั้งแต่ยุคก่อนจนถึงปัจจุบัน นักวิชาการสังคมศึกษาได้กล่าวว่า : “ประชาชาติกรีกและโรมันได้ปฏิเสธ (ประนาม) รายได้ที่ได้มาจากการบริบา” และสมาคมนักวิชาการอเมริกาได้กล่าวว่า : “ทั้งคำสอนของศาสนาคริสต์ ยูดา (ยิว) และอิสลาม ต่างก็ได้ถูกถึงการบริบาในระดับที่ต่างๆกัน” (Fadhli Iahī, 1986 : 19)

ท่านเราะฮูล ﷺ ได้จัดบริบาน้อยอยู่ในเจ็ดกลุ่มบาปใหญ่ที่ทำให้เกิดความพินาศที่ทำให้เกิดความพินาศและท่านได้ห้ามมิให้เกี่ยวข้องกับบริบา ดังหะดีษที่รายงาน โดยท่านอบีสุร็อยเราะฮู ﷺ เล่าว่า ท่านนบี ﷺ ได้กล่าวว่า

((احْتَنَبُوا السَّبْعَ الْمَوْبِقَاتِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا هُنَّ قَالَ " الشُّرْكُ بِاللَّهِ وَالسَّحْرُ وَقَتْلُ النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّحْفِ وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ الْغَافِلَاتِ)) (رواه البخاري : 2766 ، مسلم : 89)

ความว่า : “พวกเจ้าทั้งหลายจงห่างไกลจากเจ็ดประการที่ทำให้เกิดความพินาศ” บรรดาสะหาบะฮะฮ์กล่าวถามว่า โอ้ท่านเราะฮูลลลอฮุ มีอะไรบ้างหรือ? ท่านกล่าวตอบว่า “การตั้งภาคี(ชริก) กับอัลลลอฮุ การใช้เวทมนต์ไสยศาสตร์ การฆ่าชีวิตหนึ่งที่พระองค์อัลลลอฮุทรงห้ามเว้นแต่ด้วยความชอบธรรม การกินริบา การกินทรัพย์สินของเด็กกำพร้า การถอยหนีในสนามสมรภูมิตั้งแต่การเผชิญหน้ากับศัตรู การใส่ความหญิงหนึ่งที่บริสุทธิ์ที่ศรัทธาซึ่งแต่งงานแล้วว่าได้ทำการซินา⁽⁸⁾” (บันทึกโดย al-Bukhārī : 2766 , Muslim : 89)

และหะดีษที่รายงาน โดยท่านญาบิร บิน अबดุลลอฮุเล่าว่า

((لعن رسول الله ﷺ آكل الربا وموكله وكاتبه وشاهديه " وقال : "هم سواء")) (رواه مسلم : 1598)

ความว่า : “ท่านเราะฮูล ﷺ ได้สาปแช่งผู้ที่กินริบา ผู้ที่ให้กินริบา ผู้ที่บันทึกใน

(8) การซินา หมายถึง การผิดประเวณีอันเกิดจากการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติอิสลาม

ธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับริบา และผู้ที่ เป็นสักขีพยานสองคนในธุรกรรมริบา” และ ท่านกล่าวว่า “พวกเขาอยู่ในฐานะที่เท่าเทียมกัน(ในบาป)” (บันทึกโดย Muslim : 1598)

การรับริบาและการบริโภคทรัพย์สินริบาจึงเป็นสิ่งที่ต้องห้ามและไม่อนุมัติใน กฎหมายอิสลาม พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงห้ามการริบา ดังคำตรัสที่ว่า

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً ۖ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾ (آل عمران : 130)

ความว่า : “โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงอย่ารับริบาหลายเท่าที่ถูกทบทวี และพวกเจ้า พึงยำเกรงอัลลอฮ์เถิด เพื่อว่าพวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ” (อาละอิมรอน : 130)

พระองค์ตรัสอีกว่า

﴿ فَإِن لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۗ وَإِن تُبْتِغُوا فَلَئِمَّ رُءُوسُ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾ (البقرة : 279)

ความว่า : “และถ้าพวกเจ้ามิได้ปฏิบัติตาม ก็พึงรับรู้ไว้ด้วยการประกาศ ซึ่งสงคราม จากอัลลอฮ์และท่านเราะสูลของพระองค์ และเมื่อพวกเจ้าสำนึกผิดกลับเนื้อกลับ ตัวแล้ว สำหรับพวกเจ้าคือต้นทุนแห่งทรัพย์ของพวกเจ้า โดยที่พวกเจ้าจะไม่ อธรรมและไม่ถูกอธรรม” (อัลบะเกาะเราะฮ์ : 279)

อายะฮ์ดังกล่าวบ่งถึงอันตรายที่ใหญ่หลวงของริบาต่อสังคมมนุษย์ในทุกชนชั้น ทั้งคนรวยและคนยากจน ข้าราชการและลูกจ้างบริษัท รัฐบาลและประชาชน เนื่องจากริบานี้เป็น การอธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน และผลกระทบที่ใหญ่ที่สุดคือ การตั้งตัวเป็นศัตรูและฝ่าฝืนพระ บัญชาของเอกองค์อัลลอฮ์ ﷻ ดังนั้นพระองค์จึงทรงประกาศสงครามกับบรรดาผู้ที่รับริบา

สาเหตุที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการทรัพย์สินริบาในกฎหมาย อิสลามกรณีศึกษาการปฏิบัติของชาวมุสลิมในเทศบาลเมืองนราธิวาส” เนื่องจากในปัจจุบันสังคม ทั่วโลกมีการปฏิบัติและเกี่ยวข้องกับการริบาอย่างแพร่หลาย จนทำให้ประชาชาติมุสลิมต้องตกอยู่

ในสถานการณ์ที่เรียกว่า “ภาวะจำเป็น” ดังนี้

1 ชาวมุสลิมที่เป็นชนกลุ่มน้อยอย่างในประเทศไทยจำเป็นต้องทำธุรกรรมกับศาสนิกชนอื่น หรือกลุ่มประเทศมุสลิมจำเป็นที่จะต้องทำธุรกิจกับกลุ่มประเทศที่ไม่ใช่ประเทศมุสลิม ทั้งนี้ก็เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ จึงจำเป็นต้องพึ่งธนาคารโลกในธุรกรรมทางการเงิน ซึ่งเป็นธนาคารริบา

2 การรักษาทรัพย์สินจัดอยู่ในหลักประกันพื้นฐานจำเป็น 5 ประการตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ดังนั้นมุสลิมที่อาศัยอยู่ในประเทศที่ยังไม่มีธนาคารอิสลามหรือธนาคารที่ปลอดริบามารองรับระบบทางการเงิน เพื่อรักษาทรัพย์สินจากการเสียหาย อุละมาอ์^(๑) พิภุสได้วินิจฉัยชี้ขาดว่าอนุโลมให้พวกเขาฝากทรัพย์สินเงินทองในธนาคารริบาได้ ตราบใดที่ยังไม่มีสถาบันการเงินที่ปลอดการริบามารองรับ

จากสถานการณ์ภาวะจำเป็นดังกล่าวจึงทำให้เกิดทรัพย์สินริบาขึ้นอย่างมากมายมหาศาล ซึ่งมุสลิมบางกลุ่มได้บริหารจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินริบาดังกล่าวโดยการครอบครองทรัพย์สินริบาที่หะรอมมาใช้สอยในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ใช้จ่ายในครอบครัว จ่ายหนี้สิน จ่ายภาษี บริจาคทาน และใช้ในการทำอิบาอะฮ์ เป็นต้น อีกบางกลุ่มไม่กล้ารับทรัพย์สินริบานั้นมาใช้ประโยชน์เลย จึงตัดสินใจปล่อยทิ้งทรัพย์สินริบาไว้กับสถาบันการเงิน ซึ่งการบริหารจัดการเช่นนี้อาจทำให้เกิดผลเสียที่ร้ายแรงยิ่งกว่า กล่าวคือ เป็นเหตุทำให้ทรัพย์สินริบานั้นมีการเพิ่มพูนมากขึ้นหรือสถาบันการเงินอาจนำทรัพย์สินริบานั้นไปกระทำการใดๆที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อประชาชาติมุสลิมก็ได้ และอีกบางกลุ่มอาจบริหารจัดการทรัพย์สินริบาด้วยการรับทรัพย์สินริบามาทำลายทิ้ง ทั้งนี้เนื่องจากเห็นว่าทรัพย์สินริบาเป็นสิ่งที่ไม่อนุมุติ(หะรอม)ในกฎหมายอิสลาม ซึ่งการบริหารจัดการที่ได้ดังกล่าวมาข้างต้นถือว่าการบริหารจัดการทรัพย์สินที่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายอิสลาม กล่าวคือ อิสลามห้ามไม่ให้มุสลิมทำลายทรัพย์สินหรือทำให้ทรัพย์สินเสียหาย แล้วกฎหมายอิสลามมีข้อกำหนดหนุ้กมเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาอย่างไร? และมุสลิมควรบริหารจัดการทรัพย์สินริบาอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับหลักกฎหมายอิสลาม ?

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเห็นว่าในปัจจุบันจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องวิจัยในเรื่องนี้

(๑) อุละมาอ์ คือ ปราชญ์ นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับหุก่มและโทษของริบาต่อมนุษย์ ด้านสังคม ระบบการเงิน ตลอดจนด้านปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์

1.2.2 เพื่อศึกษาทัศนะ⁽¹⁰⁾ อุละมาอ์เกี่ยวกับปัญหาใหม่ๆในระบบการเงินปัจจุบันที่จัดอยู่ในขอบข่ายของริบาตามกฎหมายอิสลาม

1.2.3 เพื่อศึกษาทัศนะอุละมาอ์สี่มัฮัซบ⁽¹¹⁾ เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาตามกฎหมายอิสลาม

1.2.4 เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับริบา การปฏิบัติเกี่ยวกับริบาและการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาของชาวมุสลิมในเทศบาลเมืองนราธิวาส

1.3 คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามในการวิจัยดังนี้

1.3.1 กฎหมายอิสลามได้กำหนดหุก่มของริบาไว้อย่างไร และริบาให้โทษอะไรบ้างต่อมนุษย์

1.3.2 ปัจจุบันปัญหาอะไรบ้างที่จัดอยู่ในขอบข่ายของการริบา

1.3.3 อุละมาอ์สี่มัฮัซบมีทัศนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาอย่างไร

1.3.4 ชาวมุสลิมในเทศบาลเมืองนราธิวาสมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับริบาอยู่ในระดับใด ตลอดจนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับริบาและการบริหารจัดการทรัพย์สินริบา สอดคล้องตามบทบัญญัติในกฎหมายอิสลามหรือไม่

⁽¹⁰⁾ ทัศนะ คือ ความคิดเห็นส่วนบุคคลหรือของกลุ่มเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

⁽¹¹⁾ มัฮัซบ คือสำนักคิดกฎหมายอิสลาม ซึ่งมีหลักการและกรอบแนวทางเฉพาะในการวินิจฉัยบทบัญญัติต่างๆที่เป็นข้อปฏิบัติของแต่ละสำนัก

อุละมาอ์สี่มัฮัซบ คือ ปราชญ์ หรือนักวิชาการที่อยู่ในสังกัดมัฮัซบทั้งสี่ ดังนี้ มัฮัซบหะนะฟียะ มัฮัซบมาลิกียะ มัฮัซบชาฟีอียะ มัฮัซบฮันบะลียะ

1.4 ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญและประโยชน์ดังต่อไปนี้

- 1.4.1 สามารถทราบถึงหุ้ก่มและโทษของริบาตามกฎหมายอิสลาม
- 1.4.2 สามารถนำเสนอและชี้แจงปัญหาใหม่ๆในระบบการเงินที่จัดอยู่ในขอบข่ายของริบา
- 1.4.3 สามารถทราบถึงทัศนคติของอุละมาอ์สี่มัฮัซบเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาและการปฏิบัติของชาวมุสลิมในเทศบาลเมืองนราธิวาสเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินริบา
- 1.4.4 สามารถนำเสนอแนวทางปฏิบัติและการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาที่ถูกต้องตามกฎหมายอิสลามแก่ผู้ที่สนใจ
- 1.4.5 เป็นเอกสารทางวิชาการแก่ผู้ที่สนใจในเรื่องนี้ และเป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาในกฎหมายอิสลาม ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาเฉพาะทัศนคติของอุละมาอ์สี่มัฮัซบและการปฏิบัติของชาวมุสลิมในเทศบาลเมืองนราธิวาส ในการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน โดยกำหนดขอบเขตแต่ละส่วนดังนี้

1. การศึกษาทัศนคติของอุละมาอ์สี่มัฮัซบ ผู้วิจัยจะพยายามนำเสนอ เปรียบเทียบทัศนคติของอุละมาอ์เฉพาะสี่มัฮัซบ กล่าวคือ มัฮัซบหะนะฟียะ มัฮัซบมาลิกียะ มัฮัซบชาฟีอียะ และมัฮัซบฮันบะลียะ

เหตุผลที่เลือกเฉพาะสี่มัฮัซบนี้ เนื่องจากเป็นมัฮัซบที่ได้รับการยอมรับและยึดปฏิบัติตามโดยชาวมุสลิมทั่วโลกมากที่สุด

2. การศึกษาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับริบา การปฏิบัติจริงเกี่ยวกับริบา และการบริหารจัดการทรัพย์สินริบาของชาวมุสลิมในเทศบาลเมืองนราธิวาส

สาเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะชุมชนมุสลิมในเทศบาลเมืองนราธิวาส เนื่องจากเหตุผลดังนี้

- ก. เนื่องจากในชุมชนเมืองมีการใช้บริการจากสถาบันการเงินมากกว่าในชนบท

ข. เนื่องจากในชุมชนเมืองมีการทำธุรกรรมการค้าขาย มีร้านค้าและบริษัทมากกว่าในชนบท

ค. เนื่องจากในชุมชนเมืองเป็นศูนย์รวมที่ตั้งของสถาบันบริการทางการเงิน เช่น สหกรณ์ ธนาคาร เป็นต้น

ในการวิจัยส่วนนี้ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของประชากรที่จะศึกษาดังนี้

เทศบาลเมืองนราธิวาสมีชุมชนทั้งหมด 33 ชุมชน ซึ่งมีประชากรที่เป็นมุสลิมและพุทธทั้งหมด จำนวน 40,228 คน โดยมีชาวมุสลิมประมาณ 80 % หรือประมาณ 32,182 คน ส่วนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นชุมชนที่มีประชากรมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งมีทั้งหมด 22 ชุมชน โดยมีประชากรชาวมุสลิมทั้งหมด จำนวน 19,879 คน⁽¹²⁾

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

การบริหารจัดการ คือ กระบวนการปฏิบัติในการใช้จ่ายทรัพย์สินเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนด โดยกฎหมายอิสลามอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ทรัพย์สินริบา คือ ทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นหรือรายได้ที่ได้มาจากธุรกรรมริบา

กฎหมายอิสลาม คือ หุก่ม(บทบัญญัติ)ต่างๆที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานมาให้ป่าวของพระองค์ ที่บันทึกอยู่ในอัลกุรอานหรือสุนนะฮ์ของท่านนบี⁽¹³⁾ มุหัมมัด ﷺ จากวาจาหรือการกระทำหรือการยอมรับ (al-Qurtubi, 1997 : 16/163)

ริบา คือ ค่าต่างหรือผลตอบแทนในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ระหว่างทรัพย์สินชนิดเดียวกันที่ถูกกำหนดโดยกฎหมายอิสลาม กล่าวคือ ประเภทเงินตรา (ทองและเงิน) ส่วนประเภทอาหาร (ผลอินทผลัม ข้าวสาลี ข้าวบาเลย์ เกลือ) ดังนั้นการซื้อขายแลกเปลี่ยนทองเก่า 2 บาทกับทองใหม่ 1 บาท ถือว่าเป็นการริบา หรือทรัพย์สินที่มีสาเหตุแห่งริบา (อิลละฮ์ริบา) อยู่ในตัวของ

⁽¹²⁾ (ออนไลน์) สืบค้นจาก : <http://www.it4social.net/statpopulation52/stat/index.php>

⁽¹³⁾ นบี คือ ผู้ที่พระองค์อัลลอฮ์ทรงมอบบัญญัติของพระองค์ให้ปฏิบัติ แต่มิได้ทรงบังคับให้เผยแพร่แก่ผู้อื่น

มัน กล่าวคือ สาเหตุการเป็นเงินตราหรือใช้การชั่งในการวัดป ปริมาณ เช่น เหล็ก ตะกั่ว ทองแดง เป็นต้น ดังนั้นการซื้อขาย แลกเปลี่ยนเหล็ก 200 กิโลกรัมกับเหล็ก 100 บาท ถือว่าเป็น การริบา หรือสาเหตุการเป็นอาหารที่เก็บใช้ได้นานและใช้การ ตวงหรือการชั่งในการวัด เช่น ข้าวโพด ข้าวสาร ถั่ว ฝรั่ง เป็นต้น ดังนั้นการซื้อขายแลกเปลี่ยนข้าวสารลีคุณภาพไม่ตี 3 กิโลกรัมกับข้าวสารลีคุณภาพตี 2 กิโลกรัม ถือว่าเป็นการริ บา หรือการกู้ยืมที่มีการวางเงื่อนไขระหว่างคู่สัญญา เช่น นาย (ก) ยืมเงินนาย(ข) เป็นจำนวนเงิน 10,000 บาท กำหนดส่งคืน ภายในระยะเวลาหนึ่งเดือน โดยมีเงื่อนไขว่าเมื่อส่งคืนเงินนั้น จะต้องคืนเงินเป็นจำนวน 10,500 บาท ฉะนั้นส่วนที่เพิ่มเกิน จาก 10,000 บาท คือ 500 บาทนั้นถือว่าเป็นเงินริบา

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษาและการนำเสนอข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมี ข้อตกลงดังนี้

1.7.1 ผู้วิจัยจะยึดหลักพระมหากษัตริย์อัลกุรอานพร้อมความหมายภาษาไทยของ สมาคมศิษย์เก่าอาหรับ ซึ่งจัดพิมพ์เผยแพร่โดยศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอานเป็นหลัก ในการแปลความหมายอัลกุรอาน และการอ้างอิงอายะฮะจะเขียนชื่อชูเราะฮะและหมายเลขของอายะฮะ ในวงเล็บ ถ้าอ้างส่วนหนึ่งจากอายะฮะเต็มจะใช้คำว่า “เป็นส่วนหนึ่งของอายะฮะ” นำหน้าหมายเลขอา ยะฮะ

1.7.2 การอ้างอิง ผู้วิจัยจะใช้วิธีการอ้างลักษณะนาม-ปี (Author - Date) การ อ้างอิงหะดีษผู้วิจัยจะระบุรายชื่อผู้รายงานตามด้วยหมายเลขหะดีษกำกับอยู่ในวงเล็บ แต่ถ้าหากหะ ดิษไม่มีการกำกับหมายเลข ผู้วิจัยจะอ้างเล่มหนังสือทับด้วยเลขหน้า ส่วนชื่อหนังสือ ชื่อเรื่อง สถานภาพของหะดีษและผู้บันทึกคนอื่นผู้วิจัยจะอ้างแบบเชิงอรรถถ้ามีสายรายงานหลายสาย และ ถ้าหากหะดีษที่บันทึกรายงาน โดยอิมามอัลบุคอรีและอิมามมุสลิมผู้วิจัยจะไม่กล่าวถึงสถานภาพ ของหะดีษ ทั้งนี้เนื่องจากหะดีษที่รายงาน โดยทั้งสอง เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการหะดีษและ

ประชาชาติอิสลามอย่างเป็นทางการเป็นเอกฉันท์ว่าเป็นหะดีษเศาะหีห⁽¹⁴⁾

1.7.3 เอกสารและตำราวิจัยต่างๆผู้วิจัยจะอ้างโดยวิธีเขียนนามผู้แต่ง ชื่อหนังสือตามด้วยปีที่พิมพ์เลขเล่ม (ถ้ามี) และทับด้วยเลขหน้า เอกสารและตำราวิจัยต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศผู้วิจัยจะอ้างโดยเขียนเป็นภาษาอังกฤษ เช่น (Ibn Athir, 1999 : 1/598)

1.7.4 ศัพท์เฉพาะที่ได้กล่าวในวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะให้คำอธิบายความหมายแบบเชิงอรรถ

1.7.5 การเทียบพยัญชนะอาหรับ – ไทย ผู้วิจัยใช้หลักการเปรียบเทียบพยัญชนะอาหรับ - ไทยและอาหรับ-อังกฤษของคณะกรรมการดำเนินโครงการสัมมนาปริวรรตอักษร ซึ่งจัดทำโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี

1.8 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ต่างๆดังนี้

1.8.1 ﷻ เป็นคำภาษาอาหรับ อ่านว่า “สุบหานะฮฺวะตะอาลา” แปลว่าความบริสุทธิ์และความสูงส่งยิ่งแด่พระองค์เป็นคำสรรเสริญที่มุสลิมกล่าวหลังจากเอยพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

1.8.2 ﷻ อ่านว่า “ญิลละญะลาละฮฺ” เป็นคำสรรเสริญต่ออัลลอฮฺ แปลว่า “อัลลอฮฺผู้ทรงสูงส่ง”

1.8.3 ﷻ อ่านว่า “ซ็อลลัลลอฮฺ อะลัยฮิ วะสัลลัม” เป็นคำสรรเสริญและคูอาห์แด่ท่านนบีมุหัมมัด ﷺ แปลว่า ขอพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสดุดีโปรดปรานและประทานความสันติสุขแด่ท่าน เป็นมารยาทที่ชาวมุสลิมต้องกล่าวทุกครั้งที่มีการกล่าวถึงท่านนบี

1.8.4 ﷻ อ่านว่า “เราะฎีอัลลอฮฺอันฮุม” เป็นคำขอคูอาห์แด่บรรดาเศาะหาบะฮฺ แปลว่า “ขอให้อัลลอฮฺทรงพอพระทัยต่อพวกเขา”

1.8.5 ﴿ ﴾ วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮ์อัลกุรอาน

1.8.6 (()) วงเล็บคู่จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ

(14) หะดีษเศาะหีห หมายถึง หะดีษที่มีสายรายงานที่ติดต่อกัน โดยการรายงานของผู้ที่มีความเที่ยงธรรม มีความจำดี จากผู้ที่มีความเที่ยงธรรม มีความจำดีจนถึงท่านเราะฮ์ลุ โดยไม่ขัดแย้งกับผู้ที่น่าเชื่อถือยิ่งกว่า และไม่มีคุณลักษณะที่ทำให้บกพร่อง (Ahmad Muhammad Shākir, 1408h. :21)